गाँव का दृश्य

ગામનું દૃશ્ય

NIPUN BHARAT

विद्यया ऽमृतमश्नुते
एनसीईआरटी NCERT
प्रारंभिक शिक्षा विभाग
Department of Elementary Education
राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે, સૌ આગળ વધે

ચિત્ર વાંચન પોસ્ટર

ગામનું દૃશ્ય

બાળકોમાં યોગ્ય રીતે ભાષાનો વિકાસ થાય તે માટે આ સાહિત્ય તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આ ચિત્ર બાળકો ધ્યાનથી જુવે, સમજે અને વ્યક્તિગત રીતે પોતાનો અભિપ્રાય આપતા થાય. આમ, બાળકની અવલોકન શક્તિ સાથે ભાષાના વિવિધ કૌશલ્યોનો વિકાસ થાય.

શિક્ષક માટે સૂચન :

૧. શિક્ષકે આ ચિત્ર બાળકો યોગ્ય રીતે જોઈ શકે તે મુજબ ગોઠવવા.

૨. ચિત્ર જોઈને બાળક સ્વયં પોતાના અવલોકનથી જવાબ આપે તે મુજબ બાળકોને પ્રેરવા.

૩. ચિત્રમાં જોવા મળતી અલગ-અલગ બાબતો બાળકને ધ્યાને મૂકી-ઈશારો કરી તેના વિશે પૂછવું.

૪. સરળ પ્રશ્નોથી શરૂઆત કરવી જેમ કે –

- ચિત્રમાં કેટલાં કબૂતર છે ?
- ઝાડ ઉપર કોણ બેઠું છે ?

આમ, ક્રમિક પ્રશ્નોથી બાળકો પાસે જવાબ મેળવવા.

ધીરે ધીરે બાળકો ચિત્રને સમજે - જાણે પછી આખા ચિત્રના અનુસંધાને સમજ/કલ્પના આધારિત પ્રશ્નો પૂછવા.

જેમ કે –
- છોકરો કબૂતરને કયું અનાજ ખવડાવી રહ્યો હશે ? કેમ ?
- ચિત્રમાં શું શું દેખાય છે ?
- બે બહેનો શું ખાંડતા હશે ?

૫. પ્રશ્નો સરળ ભાષામાં પૂછવા તેમજ બાળકો પૂરા વાક્યમાં પ્રશ્નનો જવાબ આપતા થાય તે માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.

૬. જવાબ આપતી વખતે બાળકો શુદ્ધ ભાષાનો ઉપયોગ કરે તે માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.

૭. હાજર તમામ બાળકો ચિત્રના પ્રશ્નોના જવાબ આપવામાં જોડાય તેવું વાતાવરણ નિર્માણ કરવું.

અહીં નમૂનારૂપ પ્રશ્નો આપેલ છે.

(અન્ય પ્રશ્નો તમારા અનુભવના આધારે તૈયાર કરો અને બાળકો પાસેથી તેના જવાબ મેળવો.)

- ગાયની પાસે બેઠેલા ભાઈ શું કરતા હશે ?
- છોકરી શેના ઝાડ પર બેઠી છે ?
- અહીં ચિત્રમાં કઈ સુટેવો જોવા મળે છે ?
- ગાય વિશે ૨ થી ૩ વાક્ય બોલો.
- ગાયની ઉપર બેઠેલો છોકરો પોતાનો હાથ ઊંચો કેમ કરી રહ્યો છે ?

चित्र पठन पोस्टर

गाँव का दृश्य

यह पोस्टर बच्चों के लिए भाषा के सुचारु विकास के उद्देश्य से बनाई गई है । यह पोस्टर इस आशा से विकसित की गई है कि बच्चे इन चित्रों को ध्यानपूर्वक देखें और उनके विषय में स्वतंत्र वार्तालाप करें, जिससे उनकी अवलोकन एवं भाषायी क्षमताओं का उचित विकास हो सके ।

शिक्षक के लिए निर्देश :

१. पोस्टर को बच्चों के सम्मुख इस तरह रखें कि सभी बच्चे उसको सरलता एवं ठीक तरह से देख सकें ।

२. पोस्टर दिखाकर पहले बच्चों को स्वयं उसके विषय में बोलने दें ।

३. फिर चित्र में दिखाई गई अलग-अलग वस्तुओं की ओर इशारा करके उनसे उनके विषय में पूछें ।

४. प्रारंभ में सरल प्रश्न पूछें; जैसे –

- चित्र में कितने कबूतर हैं ?
- पेड़ के उपर कौन बैठा है ?

जब बच्चें चित्र को थोडा-थोडा समझने लगें तो एसे प्रश्न करें जिनका उत्तर चित्र से स्पष्ट न हो और बच्चों को अपनी कल्पना व सोचने की शक्ति का प्रयोग करना पडे; जैसे कि –

- लडका कबूतर को कौन-सा धान खिला रहा होगा ? क्यों ?
- चित्र में क्या क्या दिखाई दे रहा है ?
- दो बहने क्या कूट रही होगी ?

५. सभी प्रश्न सरल भाषा में करे और बच्चों को पूरे वाक्यों में उत्तर देने के लिए प्रोत्साहित करें ।

६. उत्तर देते समय बच्चे शुद्ध भाषा का उपयोग करे इसके लिए उन्हें प्रोत्साहित करे ।

७. समूह में बैठे सभी बच्चों को वार्तालाप का अवसर दें तथा जो भी बच्चा शर्मीला या संकोची हो, उसे वार्तालाप में भाग लेने के लिए प्रोत्साहित करें ।

उदाहरणार्थ कुछ प्रश्न नीचे दिए गए हैं –

(आपके अनुभव के आधार पर अन्य प्रश्न तैयार करें और बच्चों से उनके उत्तर प्राप्त करें ।)

- गाय के पास बैठा आदमी क्या कर रहा होगा ?
- लडकी कौन से पैड़ पर बैठी है ?
- यहाँ चित्र में कौन-सी अच्छी बातें दिखाई दे रही है ?
- गाय के बारे में बताये ।
- गाय के उपर बैठा लडका अपना हाथ क्यों ऊपर कर रहा है ?

આ સામગ્રી નિપુણ ભારત મિશન અંતર્ગત સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર દ્વારા શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪માં વિનામૂલ્યે આપવામાં આવેલ છે.